

Chemická termodynamika, kinetika a katalýza

Osnova prednášky

1. Predmet chemickej termodynamiky (ChTD)
2. Základné pojmy TD
3. Stav sústavy, TD deje a rovnováha
4. Zákony ChTD, TD veličiny a funkcie
5. Podmienky TD rovnováhy a smer samovoľných dejov
6. Predmet kinetiky
7. Kinetické delenie reakcií
8. Rýchlosť chemických reakcií
9. Molekulovosť a poriadok reakcií
10. Mechanizmus a kinetika reakcií
11. Teórie chemickej kinetiky
12. Katalýza
13. Kontrolné otázky

1a Predmet ChTD

- **TERMODYNAMIKA** - náuka o vlastnostiach a prejavoch energií jej jednotlivých druhov, o ich výmene medzi sústavami, o smeroch fyzikálnych a chemických dejov a o ich rovnováhe
- **TECHNICKÁ TERMODYNAMIKA** – zaoberá sa dejmi prebiehajúcimi v tepelných strojoch
- **CHEMICKÁ TERMODYNAMIKA** – študuje javy, ktoré sprevádzajú chemické reakcie

1b Predmet ChTD

- **základné zákony** (nultý, prvý, druhý a tretí zákon termodynamiky) boli sformulované zovšeobecnením výsledkov pokusov a pozorovaní
- zaoberá sa len hnacími silami procesov
- termodynamické rovnice neobsahujú čas

2 Základné pojmy ChTD

- **Termodynamická sústava (systém)**
  - interakcia s okolím (izolovaná, uzavretá, otvorená, jednoduchá, rovnovážna)
  - počet zložiek
  - počet fáz (homogénna, heterogénna – min 2 fázy)
  - povaha dejov
- **Teplo** Q (J) – výmena energie sústava-okolie na základe teplotného rozdielu
- **Práca** W (J) – výmena energie sústava-okolie pri silovom pôsobení

3a Stav sústavy, TD deje a rovnováha

- Stav sústavy
  - v časovom okamihu
  - stupeň všeobecnosti pozorovania
  - stavové veličiny (p , T , $c_i, \dots$) a funkcie (H , $S \dots$),
  - **extenzitné vlastnosti** – aditívne, úmerné množstvu látky (objem),
  - **intenzitné vlastnosti** – nezávislé na množstve látky (teplota, hustota).

3b Stav sústavy, TD deje a rovnováha

Termodynamický dej - zmena stavu (fyzikálny alebo chemický proces),

- prebieha do ustálenia hodnôt TD veličín,
- pri konštantných veličinách:

- **izotermický** [T],
- **izobarický** [p],
- **izochorický** [V],
- **adiabatický** [**adiab.**], ..., ich kombinácie,
  - kruhový (cyklický) – východiskový stav a konečný je totožný, bez zmeny TD funkcií
  - vratný a nevratný.

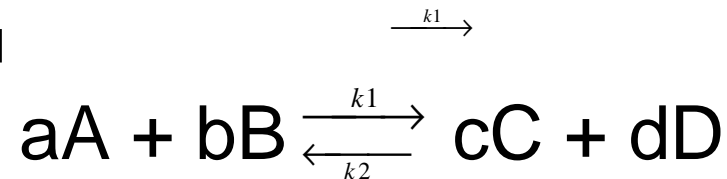
3c Stav sústavy, TD deje a rovnováha

- **Termodynamická rovnováha**
  - stav bez zmeny TD veličín,
  - dokonalá len v izolovanej sústave,
  - vyvolanie deja nekonečne malou zmenou stavu;
  - mechanická (tlaková) – rovnaký tlak,
  - tepelná (teplotná) – rovnaká teplota,
  - koncentračná – rovnaká c_i vo fázach,
  - chemická – bez chemických zmien,
  - fázová – v heterogénnom systéme.

3d Stav sústavy, TD deje a rovnováha

- Chemické reakcie prebiehajú samovoľne do rovnovážneho stavu

- pre reakciu

- platí rovnovážna konštanta

$$K = \frac{[C]^c \cdot [D]^d}{[A]^a \cdot [B]^b}$$

- $K > 1$ uprednostňuje v rovnovážnom stave produkty
- $K < 1$ uprednostňuje v rovnovážnom stave východiskové látky
- $K \gg 1$ reakcia prebieha doprava prakticky úplne

4a Zákony ChTD, TD veličiny a funkcie

- 6 postulátov
  - I. prechod systému do rovnovážneho stavu
  - II. vnútorná energia U (J) je extenzitnou veličinou
    - súhrn kinetickej a potenciálnej energie častíc sústavy
- $$U = f(p, V, T)$$
- $$\Delta U = U_2 - U_1$$
- III.-VI. termodynamické vety

4b Zákony ChTD, TD veličiny a funkcie

- 0. veta TD
  - dve sústavy v tepelnej rovnováhe si nevymieňajú energiu vo forme tepla
  - ak má sústava A teplotu ako B a súčasne B ako C, tak A ako C (B je teplomer)

4c Zákony ChTD, TD veličiny a funkcie

- 1. veta TD

- vnútorná energia izolovanej sústavy sa nemení:

$$\Delta U = 0$$

- zmena U je daná teplom a prácou (+ pre príjem):

$$\Delta U = Q + W$$

- ak sústava koná objemovú prácu:

$$\Delta U = \Delta Q - p \Delta V$$

- nemožno zostrojiť perpetuum mobile I. druhu – hypotetický cyklický stroj konajúci prácu bez prijatia energie z okolia.

4d Zákony ChTD, TD veličiny a funkcie

- Z 1.TD vety vyplýva: Zmeny energie systému závisí len od východiskového a konečného stavu, nie od priebehu procesu.

- V praxi sú časté procesy pri stálom tlaku. Pre zjednodušenie sa zaviedla nová funkcia **entalpia** H :

$$H = U + pV$$

- *Fyzikálne má entalpia zmysel rozšírenej vnútornej energie.*
- *V chémii a chemickej technológii sa 1. TD veta spravidla aplikuje pomocou entalpie (entalpická bilancia).*
- *Pomocou entalpie sa definuje aj Gibbsova energia.*

4e Zákony ChTD, TD veličiny a funkcie

- z 1. TD vety sa nedá usúdiť, či reakcia bude prebiehať samovoľne, lebo v praxi niektoré reakcie prebiehajú aj keď $\Delta U > 0$
- skutočnou mierou chemickej afinity je tzv. **voľná entalpia (Gibbsova energia) G**

$$\Delta G = \Delta H - T \cdot \Delta S$$

ΔG – zmena voľnej entalpie systému pri stálom tlaku a teplote

ΔH – zmena entalpie systému

ΔS – zmena entropie systému

4f Zákony ChTD, TD veličiny a funkcie

- **Entalpia** – *tepelný obsah reakcie* [kJ.mol⁻¹],
pre exotermické reakcie $\Delta H < 0$,
pre endotermické reakcie $\Delta H > 0$
- **Entropia** – stupeň neusporiadanosti sústavy

$$S = k \cdot \ln W$$

W – termodynamická pravdepodobnosť, ktorá predstavuje počet spôsobov usporiadania sústavy

k – Boltzmanova konštanta ($k = 1,38 \cdot 10^{-23} \text{ J.K}^{-1}$)

$$k = R/N_A$$

R – plynová konštanta ($R = 8,314 \text{ J.K}^{-1} \cdot \text{mol}^{-1}$)

N_A – Avogadrova konštanta ($N_A = 6,022 \cdot 10^{23} \text{ mol}^{-1}$)

4g Zákony ChTD, TD veličiny a funkcie

- pravdepodobnosť usporiadania sústavy

$$p = W/N!$$

W – počet reálnych usporiadaní

$N!$ – počet všetkých možných usporiadaní

napr. balíček 52 kariet:

1 náhodne premiestnená: $W=51^2$ (t.j. 2601)

po zamiešaní: $52! = 8,0658 \cdot 10^{67}$

- pri relatívne nízkych teplotách je vplyv entropickej zložky na priebeh reakcie malý, takže úbytok voľnej entalpie určuje v prvom rade reakčné teplo (ΔH)
- pri vysokých teplotách prevláda vplyv člena $T \cdot \Delta S$ a *len reakcie s $\Delta S > 0$ prebiehajú samovoľne*

4h Zákony ChTD, TD veličiny a funkcie

- 2. veta TD

- entropia S (J/K) je mierou neusporiadanosti pohybu molekúl TD systému, zvyšuje sa s neusporiadanosťou: ($S_g > S_l > S_s$)
- pre vratný dej: $\Delta S = \Delta Q/T$
- pre nevratný dej: $\Delta S > \Delta Q/T$
- nemožno zostrojiť perpetuum mobile II. druhu – hypotetický cyklicky pracujúci stroj, ktorý z okolia odoberá teplo a bez strát ho premieňa na prácu.

4i Zákony ChTD, TD veličiny a funkcie

- 3. veta TD

Pre ľubovoľný izotermický dej prebiehajúci pri teplote $T \rightarrow 0$ je zmena entropie nulová (Nernst)

Entropia čistej látky v najstabilnejšej kryštalickej forme pri teplote 0 K je nulová (Planck):

$$\lim_{T \rightarrow 0} S = 0$$

- žiadnym procesom nemožno konečným počtom krokov dosiahnuť teplotu 0 K

4k Zákony ChTD, TD veličiny a funkcie

- **Spojené formulácie 1. a 2. vety TD**
- uzavretý homogénny systém, s okolím vymieňa len objemovú prácu a všetky deje sú vratné

$$\Delta U = T \Delta S - p \Delta V \text{ (vnútorná energia)}$$

$$\Delta H = T \Delta S + V \Delta p \text{ (entalpia)}$$

$$\Delta F = -S \Delta T - p \Delta V \text{ (Helmholtzova energia)}$$

$$\Delta G = -S \Delta T + V \Delta p \text{ (Gibbsova energia)}$$

5a Podmienky TD rovnováhy a smer samovoľných dejov

- Podmienky TD rovnováhy
  - pri nevratných dejoch entropia izolovanej sústavy rastie: $\Delta S > 0$
  - v TD rovnováhe má maximum: $\Delta S = 0$
  - v TD rovnováhe:
    - $\Delta S = 0 [U, V]$ - maximum
    - $\Delta S = 0 [H, p]$ - maximum
    - $\Delta U = 0 [S, V]$ - minimum
    - $\Delta F = 0 [T, V]$ - minimum
    - $\Delta G = 0 [T, p]$ - minimum (najpoužívanejšie)

5b Podmienky TD rovnováhy a smer samovoľných dejov

- Smer samovoľných dejov

- využitie Gibbsovej energie: $\Delta G = \Delta H - T \Delta S$
- $\Delta G = 0$ rovnovážny stav
- $\Delta G < 0$ samovoľný v danom smere
- $\Delta G > 0$ samovoľný v opačnom smere

ΔH	ΔS	ΔG	
+	+	$T \uparrow$ sam., $T \downarrow$ protis.	$\text{H}_2(\text{g}) + \text{I}_2(\text{g}) \rightarrow 2 \text{HI}(\text{g})$
+	-	$\Delta G > 0$	$3 \text{O}_2(\text{g}) \rightarrow 2 \text{O}_3(\text{g})$
-	+	$\Delta G < 0$	$2 \text{H}_2\text{O}_2(\text{l}) \rightarrow 2 \text{H}_2\text{O}(\text{g}) + \text{O}_2(\text{g})$
-	-	$T \uparrow$ protis., $T \downarrow$ sam.	$\text{NH}_3(\text{g}) + \text{HCl}(\text{g}) \rightarrow \text{NH}_4\text{Cl}(\text{s})$

6 Predmet chemickej kinetiky

Chemická kinetika

- štúdium rýchlosti chemických reakcií, ich mechanizmov a príčin chemickej reaktivity,
- sledovanie rýchlostí – dôležité z teoretického aj technologického hľadiska,
- extrémne rozdiely v rýchlosti – iónové reakcie takmer okamžité,
- osobitná časť chemickej kinetiky – fotochémia a katalýza.

7 Kinetické delenie reakcií

Podľa počtu fáz reagujúcich látok:

- homogénne – jedna fáza,

- heterogénne – rôzne fázy reagujúcich látok.

Podľa mechanizmu:

- izolované – reakcia jedného typu,
- zložité (simultánne) – súčasne rôzne reakcie.

8a Rýchlosť chemických reakcií

Rýchlosť chemickej reakcie (reakčná rýchlosť) - zmena počtu mólov niektorej reagujúcej látky v jednotkovom objeme za jednotku času

- priemerná rýchlosť $v_i = \frac{|\Delta n_i|}{V\Delta t}$

- okamžitá rýchlosť reakcie $v_i = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \left| \frac{\Delta n_i}{V\Delta t} \right| = \left| \frac{dn_i}{Vdt} \right|$

8b Rýchlosť chemických reakcií

- pri **konštantnom objeme** platí

$$\frac{dn_i}{V} = dc_i$$

potom

$$v_i = \left| \frac{dc_i}{dt} \right|$$

- **reakčná rýchlosť** – úbytok koncentrácie niektorej východiskovej látky alebo prírastok koncentrácie niektorého z reakčných produktov

$$v = -\frac{dc_{\text{vých}}}{dt} = +\frac{dc_{\text{prod}}}{dt} \quad (\text{mol}\cdot\text{dm}^{-3}\cdot\text{s}^{-1})$$

8c Rýchlosť chemických reakcií

Zákon účinku hmotností (Guldberg, Waage, 1867):
pri konštantnej teplote je rýchlosť reakcie úmerná súčinu koncentrácií reagujúcich látok.

rýchlosť priamej reakcie $\vec{v} = \vec{k} \cdot c(\text{H}_2) \cdot c(\text{I}_2)$

rýchlosť protismernej reakcie $\vec{v} = \vec{k} \cdot c^2(\text{HI})$

- konštanta k , *rýchlostná konštanta reakcie* – sa rovná reakčnej rýchlosti pri jednotkových koncentráciách reagujúcich látok
- závisí od teploty (s teplotou veľmi rýchlo rastie) a od prítomnosti katalyzátorov

8d Rýchlosť chemických reakcií

- $aA + bB + \dots \rightarrow pP + rR + \dots$ $\vec{v} = \vec{k} \cdot c^a(A) \cdot c^b(B) \dots$
- $aA + bB + \dots \leftarrow pP + rR + \dots$ $\vec{v} = \vec{k} \cdot c^p(P) \cdot c^r(R) \dots$
- každá reakcia je v kinetickom zmysle *vratná*, t.j. prebieha rozličnými rýchlosťami v oboch smeroch,
- výsledná pozorovaná rýchlosť
 $v = \vec{v} - \vec{v} = \vec{k} \cdot c^a(A) \cdot c^b(B) \dots - \vec{k} \cdot c^p(P) \cdot c^r(R) \dots$
- reakcia je prakticky *nevratná*, keď rýchlosť protismernej reakcie je taká malá, že ju možno popri rýchlosti priamej reakcii zanedbať $v = \vec{v}$

8e Rýchlosť chemických reakcií

- po vyrovnaní rýchlostí priamej a protismernej reakcie je sústava v **chemickej rovnováhe**

$$v_{\text{rovn}} = \vec{v} - \bar{v} = 0$$

$$\vec{k} \cdot [\text{A}]^a \cdot [\text{B}]^b \dots - \bar{k} \cdot [\text{P}]^p \cdot [\text{R}]^r \dots = 0$$

$$\frac{[\text{P}]^p \cdot [\text{R}]^r \dots}{[\text{A}]^a \cdot [\text{B}]^b \dots} = \frac{\vec{k}}{\bar{k}} = K_c$$

- **rovnovážna konštanta K_c**
- pri chemickej rovnováhe sa reakcia nepreruší, ale prebieha rovnakými rýchlosťami obidvoma smermi, hovoríme o tzv. **dynamickej rovnováhe**.

9a Molekulovosť a poriadok reakcií

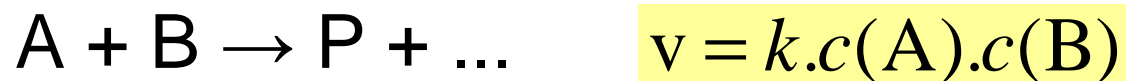
- **Molekulovosť reakcie** – minimálny počet častíc, ktoré sa súčasne zúčastňujú elementárneho reakčného kroku, (molekuly, atómy, ióny, radikály), môže nadobúdať iba celočíselné hodnoty.
- **Poriadok reakcie** – súčet exponentov koncentračných členov reaktantov v rýchlostnej rovnici, môže nadobúdať ľubovoľné hodnoty vrátane nuly, môže byť aj necelistvý.
- poriadok elementárnych reakcií sa rovná molekulovosti

10b Molekulovosť a poriadok reakcií

- **unimolekulová** reakcia (izomerizácia, rádioaktívny rozpad)

- **bimolekulová** reakcia (vznik HI, vznik diméru N_2O_4 z monoméru NO_2)

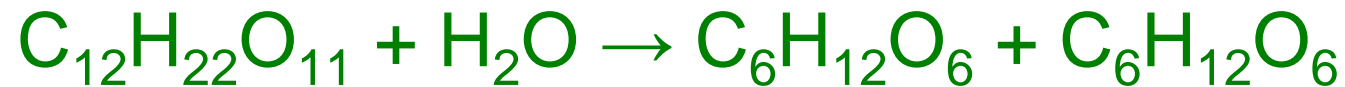
10c Molekulovosť a poriadok reakcií

- overenie odvodenej kinetickej rovnice – **stanovenie poriadku reakcie**
- reakcia **nultého poriadku** – rýchlosť nezávisí od látkového množstva reagujúcej zložky,
  - väčšina reakcií nultého poriadku je heterogénnych (na povrchoch tuhých látok), napr. rozklad NH_3 na Pt

$$v = k$$

10d Molekulovosť a poriadok reakcií

- reakcie **prvého poriadku** – kinetická rovnica unimolekulových reakcií, bez ohľadu na mechanizmus
- inverzia sacharózy vo vodnom roztoku (hydrolýza na glukózu a fruktózu)

$$v = k \cdot c(\text{C}_{12}\text{H}_{22}\text{O}_{11})$$

10d Molekulovosť a poriadok reakcií

- **reakcia druhého poriadku**

$$v = k \cdot c^2 (A)$$

- ale aj syntéza jodovodíka

- reakcie **vyšších poriadkov** – zložitejšie reakčné mechanizmy,
- reakcie **necelistvých poriadkov** – zložitý reakčný mechanizmus, napr. reťazové reakcie,

5a Mechanizmus a kinetika reakcií

Mechanizmus reakcií – postupnosť elementárnych krokov,

- **zložité reakcie** - zložené z rozličných elementárnych reakcií, ktoré môžu prebiehať:
  - proti sebe (***vratné*** reakcie),
  - popri sebe (***paralelné*** reakcie),
  - po stupňoch, (***postupné*** reakcie) - osobitný prípad - ***ret'azové*** (radikálové) reakcie,
- kinetické rovnice zložitých reakcií - kombinácia kinetických rovníc príslušných elementárnych reakcií,

5b Mechanizmus a kinetika reakcií

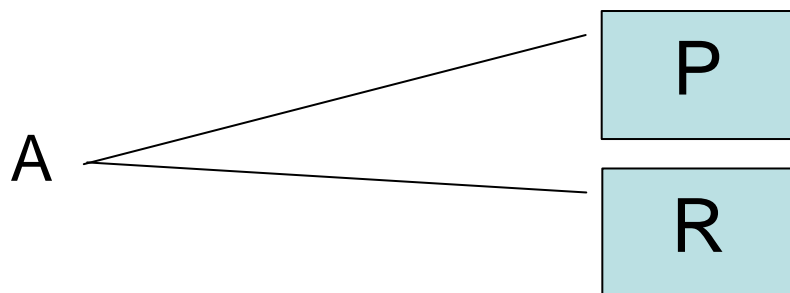
- ***vratná reakcia*** prvého poriadku (napr. izomerizácia *cis-trans*)

$$v = \vec{k}c(A) - \tilde{k}(P)$$

10c Mechanizmus a kinetika reakcií

Paralelné reakcie – ak východiskové látky reagujú súčasne rozličným spôsobom

- napr. nitrácia fenolu, pri ktorej súčasne vzniká *o*-nitrofenol a *p*-nitrofenol
- súčet rýchlostí oboch paralelných reakcií sa rovná rýchlosti ubúdania východiskových látok,

10d Mechanizmus a kinetika reakcií

Postupné (následné) **reakcie:**

- celkovú rýchlosť a kinetickú rovnicu reakcie určuje najpomalší reakčný stupeň

- keď je niekoľko stupňov pomalých s rádovo rovnakými rýchlosťami, výsledná rovnica je potom zložitá a máva necelistvý poriadok,

11a Teórie chemickej kinetiky

- ***Teória chemickej kinetiky*** – vysvetľuje empiricky zistený časový priebeh reakcie, súvislosti medzi vlastnosťami molekúl a reakčnou rýchlosťou.
- Chemickú reakciu charakterizuje: pri stálej teplote **rýchlostná konštanta**, pri premennej teplote **frekvenčný faktor** a **aktivačná energia**, ich hodnotu predpovedajú teórie chemickej kinetiky.

11b Teórie chemickej kinetiky

- Pre prebehnutie reakcie je vo všeobecnosti nevyhnutná **zrážka molekúl**.

Vplyv teploty na rýchlosť reakcie – rýchlosť reakcie, okrem zriedkavých výnimiek, s teplotou prudko rastie,
- zvyšuje sa rýchlosť pohybu molekúl,

11c Teórie chemickej kinetiky

Arrhenius (1889) – pre závislosť rýchlostnej konštanty k od absolútnej teploty platí rovnica:

$$k = A \cdot e^{-E^*/RT}$$

e – základ prirodzených logaritmov,

A - **frekvenčný faktor**: frekvencia zrážok molekúl vhodnej orientácie pre reakciu za jednotku času,

E^* - **aktivačná energia**: dostatočná energia molekúl na vzájomné zreagovanie.

11d Teórie chemickej kinetiky

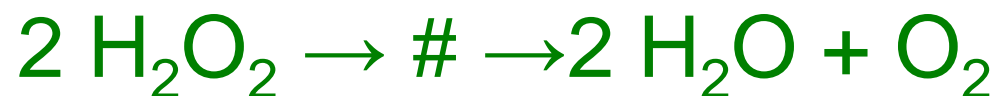
Teória aktívnych zrážok

- nie každá zrážka dvoch molekúl vedie k reakcii,
- reagujú len tie molekuly, ktorých energia má pri zrážke určitú minimálnu hodnotu E^* , je prakticky totožná s aktivačnou energiou v Arrheniovej rovnici,
- pri reakcii sa musia najprv oslabiť alebo zrušiť vnútorné väzby reagujúcich molekúl, pri nízkych teplotách je stredná energia molekúl značne nižšia než aktivačná, so zvyšovaním teploty rastie počet molekúl s potrebnou minimálnou energiou a preto aj rýchlosť reakcie s teplotou prudko stúpa.

11e Teórie chemickej kinetiky

Teória aktivovaného komplexu – molekuly reagujúcich látok vytvárajú najprv tzv. **aktivovaný komplex** (#),

- tvorba aktivovaného komplexu je veľmi rýchla, takže aktivovaný komplex je s reagujúcimi látkami v trvalej rovnováhe,
- rovnovážna konštanta aktivačného deja je spojená so zmenou Gibbsovej energie aktivácie.

12a Katalýza

- Katalýza** – zmena reakčnej rýchlosti látkami, ktoré sa chemickou reakciou chemicky nemenia – katalyzátormi,
- katalyzátor ovplyvňuje rýchlostnú konštantu reakcie.

Typy katalýzy:

a) Podľa vplyvu na rýchlosť

- kladná – urýchlenie procesu,
- záporná – inhibícia – spomalenie procesu,

b) Podľa počtu fáz v sústave

- homogénna – katalyzátor a reaktanty v rovnakej fáze,
- heterogénna – katalyzátor vytvára osobitnú fázu,

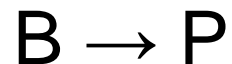
c) Podľa urýchľovaných reakcií

- selektívna - každá reakcia so špecifickým katalyzátorom,
- nešpecifická – napr. Pt pre všetky hydrogenačné reakcie.

12b Katalýza

Homogénna katalýza – napr. hydrolytické reakcie katalyzované iónmi H^+ a OH^- v roztokoch,

- reakcia bez katalyzátora

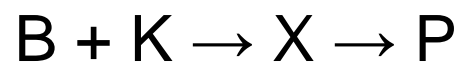

prebieha rýchlosťou v_0 ,

- ak pridáme katalyzátor, súčasne prebieha reakcia s vyššou rýchlosťou v_K ,
- celková rýchlosť $v = v_0 + v_K$,
- často $v_0 = 0$, potom $v = v_K$,

12c Katalýza

- mechanizmus katalyzovanej reakcie

- medziprodukt X vzniká veľkou rýchlosťou,
- katalyzátor znižuje aktivačnú energiu,

12d Katalýza

Autokatalýza – ak reakciu katalyzuje niektorý z jej produktov,

- po určitej indukčnej perióde (tvorba katalyzátora) rapídne vzrastá rýchlosť až do maxima, po ňom sa reakcia spomaľuje v dôsledku zmenšenia koncentrácie východiskových látok,
- napr. oxidácia manganistanom, ktorú katalyzujú ióny Mn^{2+} .

12e Katalýza

Heterogénne procesy – prebiehajú na styku dvoch fáz, najčastejšie s-g alebo s-l,

- niekoľko štádií:
  - difúzia reagujúcich látok k povrchu,
  - adsorpcia reagujúcich látok na povrchu,
  - reakcia na povrchu,
  - desorpcia produktov,
  - difúzia produktov od povrchu,
- najpomalšie a rýchlosť určujúce štádium je **difúzia**,
- difúzia – samovoľné vyrovnávanie koncentrácií v plyne alebo v roztoku.

12f Katalýza

Heterogénna katalýza (napr. syntéza NH_3 na železe)

- chemické reakcie prebiehajú v adsorpčnej vrstve rýchlejšie než v objeme plynu,
- **chemisorpcia** – medzi katalyzátorom a látkou sa vytvára chemická väzba, zoslabia sa väzby v reagujúcej látke, zníži sa aktivačná energia,
- **aktivovaná adsorpcia** – na aktívnych centrách katalyzátora (čo najrozrušenejší povrch),
- **katalytické jedy** – adsorpciu blokujú najaktívnejšie centrá katalyzátora.

13. Kontrolné otázky

1. Základné pojmy TD – TD sústava, druhy TD dejov, TD rovnováha.
2. TD zákony, veličiny a funkcie – TD vety, entalpia, entropia, voľná entalpia, voľná entropia.
3. Chemická kinetika – rýchlosť chem. reakcií, molekulovosť a poriadok reakcií.
4. Mechanizmus a kinetika reakcií.
5. Teórie chemickej kinetiky, Arrheniova rovnica, teória aktívnych zrážok, teória aktivovaného komplexu.
6. Katalýza – typy, mechanizmus katalýzy, homogénna a heterogénna katalýza, autokatalýza.